

BROJ 528 GODINA XI
ŠIBENIK, 31. LISTOPADA 1962.
List izlazi svake srijede • Uređuje redakcijski kolegij • Glavni i odgovorni urednik — NIKOLA BEGO • Uredništvo: Šibenik, Ul. Jelke Bučić 5 • Telefon uredništva 25-62 • Ru-kopisi se ne vraćaju

šibenski list

ORGAN SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA KOTARA ŠIBENIK

Cijena 20 dinara • Izdaje: Novinsko-izdavačko poduzeće »Štampa« Šibenik • Direktor MARKO JURKOVIĆ • Mjesečna pretplata za FNRJ 100 dinara, za inozemstvo 200 dinara • Tekući račun: Komunalna banka Šibenik 435-11-8 • Telefon štamparije 22-28 i 29-59

18 - GODIŠNJICA OSLOBOĐENJA ŠIBENIKA

3. studenoga ove godine navršava se 18 godina otkako su jedinice XXVI dalmatinske udarne divizije oslobodile Šibenik grad koji je pune četiri godine stenjao pod čizmom okupatora, talijanskih i njemačkih fašista. U ranu zoru 3. studenoga 1944. godine u grad su ušli borci I dalmatinske proleterske brigade, koja je zajedno s ostalim jedinicama nadirala iz pravca Trogira i Vrpolja. Šibenik je u tim danima bio dobrim dijelom u ruševinama od ratnog razaranja. 72 puta je bombardiran iz zraka, a nekoliko sati prije dolaska oslobodilačkih jedinica Nijemci su pri povlačenju uništili najveći dio operativne i putničke obale, lučka i druga postrojenja.

Prve poslijeratne godine protekle su u znaku obnove grada i najvažnijih objekata uz dobrovoljni rad njegovih građana, a onda je slijedio period izgradnje. Za proteklih 18 godina Šibenik je postao centar industrije, trgovine i pomorske privrede. Podignuta su nova stambena naselja, izgrađena putnička i operativna obala uz mehanizaciju, zatim nove ceste, škole, zdravstvene ustanove i razni komunalni i javni objekti. Do danas je investirano preko 23 milijarde dinara. Stoga građani Šibenika, čiji je broj od 14 tisuća u danima oslobođenja porastao danas na blizu 30 tisuća, mogu biti ponosni na sve ono što su učinili i što čine za njegov daljnji procvat.

18-godišnjica oslobođenja grada bit će obilježena brojnim svečanostima. Ove godine proslavlja se ujedno i 20-godišnjica prvih dalmatinskih proleterskih brigada. 2. studenoga navečer Kotarski odbor Udruženja boračkih organizacija priređuje u Narodnom kazalištu svečanu akademiju, na kojoj će biti izveden bogati kulturno - umjetnički program. Sutradan održat će se svečana sjednica NO-a šibenske općine, a zatim polaganje vijenaca na spomenik u »Parku strijeljanih« i na spomen-ploču osloboditeljima grada. Nakon smotre preživjelih boraca I, II i III dalmatinske proleterske brigade, na Poljani maršala Tita održat će se veliki miting, na kome će govoriti istaknuti borci rukovodioci ovih proslavljenih brigada, među kojima se očekuje dolazak i Vicka Krstulovića, člana Centralnog komiteta SKJ i jednog od rukovodilaca dalmatinskih brigada.

Mogućnosti kooperacije nisu potpuno iskorištene

Šibenski poljoprivrednici zasijati će ove godine visokorodnim sortama pšenice oko 800 hektara. Kada se ta brojka uporedi sa svim površinama što će se zasijati pšenicom, a predviđa se da će se to uraditi na oko 7000 hektara, odmah će postati jasno da se do sada nije sve učinilo da bi se individualne proizvođače uvjerilo u to, da se samo visokorodnim sortama pšenice mogu postići dobri prinosi. Istina, specifičnost tla ovog kraja ne dopušta primjenu svih suvremenih agrotehničkih mjera, na većem dijelu zemljišta nije moguće do maksimuma iskoristiti ni mehanizaciju, ali se i pored toga, zacijelo, moglo mnogo više uraditi.

Da se i na šibenskom području mogu postići dobri prinosi najbolje svjedoči podatak da su socijalistička gazdinstva u Kninu i Drnišu po jednom hektaru dobila i preko 30 metričkih centi pšenice, dok se prosječni prinos kod individualnih proizvođača kreće oko 10 metričkih centi.

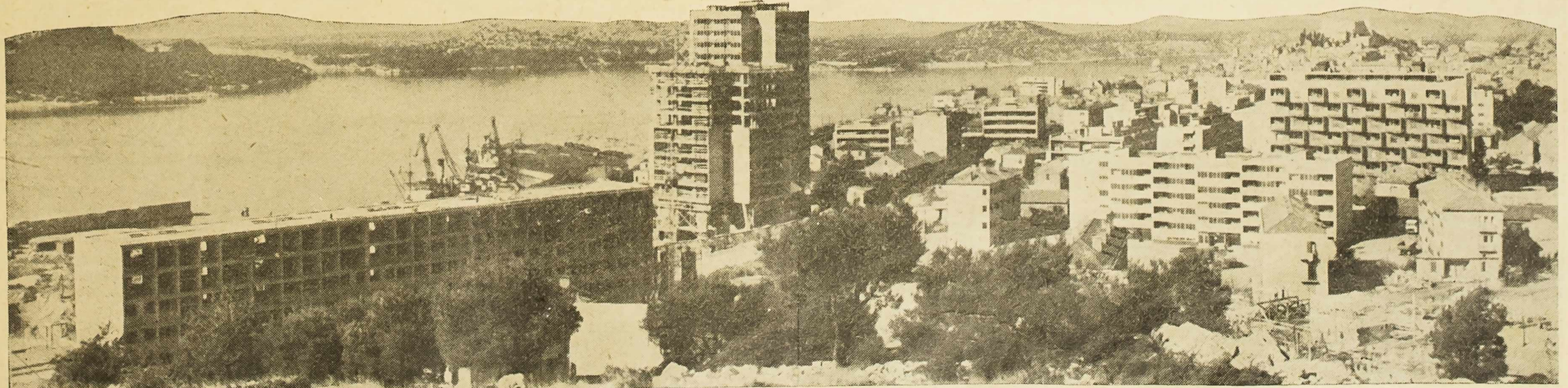
Kada već o tome govorimo treba istaći da se do sada vodilo malo računa upravo o individualnim proizvođačima. Oni su dijelom prihvaćali visokorodne sorte pšenice, ali se zadruga nisu u dovoljnoj mjeri angažirale da ih upoznaju s tehnologijom proizvodnje. U tom pogledu od svih poljoprivrednih zadruga na šibenskom području najviše su pošle naprijed zadruga u Gradini i Orlić-Markovcu. Naime, te dvije zadruga kooperiraju s individualnim proizvođačima već dvije-tri godine i rezultati što su ih postigli više su nego zadovoljavajući.

Osjetnu razliku između prinosa na socijalističkim dobrima i onih kod individualnih proizvođača upravo se može time objasniti. A sve to govori u prilog zaključku da bi se kooperacijom trebale povećati površine na kojima bi se s uspjehom mogle stati visokorodne sorte pšenice.

Inače, uvjeti za sjetvu sada su veoma povoljni. Zemljište je dobilo potrebnu vlagu i pogodno je za obradu, te se može očekivati da će sjetva biti obavljena na vrijeme.

(d)

Panorama Šibenika

Jedinice I dalmatinske proleterske brigade ulaze u oslobođeni Šibenik

Diskusija o Ustavu na šibenskoj općini

Veliko zanimanje naših građana

O tome, koliki je interes što ga ljudi šibenske općine pokazuju za Prednacrt novog Ustava najbolje govori činjenica da na predavanju o Prednacrtu koja se upriličuju za područje Socijalističkog saveza dolazi više građana nego što ih ta društveno-politička organizacija ima u svojoj evidenciji. Obavještenja što su se mogla dobiti preko štampe i radija očito nisu bila dovoljna i zato su u pravi čas došle pripreme za javnu diskusiju o Prednacrtu novog ustava, što su ih organizirale društveno-političke organizacije šibenske komune, u prvom redu Općinski odbor Socijalističkog saveza, Grupa od četrdesetak predavača, mahom najistaknutijih političkih i društvenih radnika, krstari sada selom i gradom, i pred prepunim auditorijem ponekad i na brzinu pronadenih prostorija objašnjava zainteresiranim ljudima sadržinu i novine Prednacrtu ustava.

Prema zamisli Općinskog odbora Socijalističkog saveza predavanja u podružnicama vrše se u dva dijela: u prvom predavanju obrađuju se opća načela Prednacrtu novog Ustava, a u drugom načela organizacije vlasti i tome slično. Predviđeno je da se predavanja po podružnicama Socijalističkog saveza održe do kraja ovog mjeseca. Nakon tih predavanja uslijedit će druga na kojima će građani diskutirati o Statutu komune i radnih zajednica, kao i o pravu građana i proizvođača na kome Prednacrt ustava jasno i kategorički insistira. Prema obavještenju što smo ga dobili u Općinskom odboru Socijalističkog saveza drugi dio ciklusa predavanja obavit će se do 20. studenoga ove godine.

U tumačenju Prednacrtu novog ustava angažirat će se i pojedina stručna udruženja, kao udruženje pravnika, ekonomista, inženjera i tehničara itd. O Prednacrtu održana su predavanja i u svim šibenskim srednjim školama, a takvi sastanci upriličuju se i u mnogim privrednim organizacijama. Doprinos objašnjavanju Prednacrtu dat će i Radničko i

Narodno sveučilište preko svojih javnih tribina, na kojima će se održati predavanja o pojedinim poglavljima Prednacrtu. Na prvom takvom predavanju dvorana Društvenog doma bila je pretijesna da primi sve koji su se htjeli pobliže upoznati s odredbama Prednacrtu novog ustava.

Možda je u svemu tome najznačajnije da je planom predavanja koji je izrađen u Općinskom odboru Socijalističkog saveza predviđeno da se predavači upute i u najmanja mjesta šibenske komune. To je ujedno garancija da ih i sadržina Prednacrtu ustava neće ostati nepoznati ni u onim selima gdje se zbog objektivnih razloga štampa i radio teže probijaju.

U okviru podružnica Socijalističkog saveza održano je do sada više od četrdeset predavanja. Na svakom predavanju bilo je prosječno oko 120 građana, što znači da je već do sada preko 5000 građana šibenske općine pobliže upoznato sa sadržinom i duhom Prednacrtu novog ustava. Na tim sastancima podružnica SSRN gotovo uvijek su se razvile diskusije, u toku kojih su

članovi Socijalističkog saveza raspravljali o kompleksnoj materiji što ju zahteva i osnažuje novi Ustav. Najviše interesa građani su pokazali za pitanja raspodjele, društvenog vlasništva, htjeli su se pobliže upoznati i iznosili su svoja mišljenja o statutu radnih zajednica, statutu općine, položaju mjesnih zajednica itd.

U isto vrijeme održano je i 30 predavanja u privrednim organizacijama šibenske komune. Tim sastancima prisustvovalo je više od 7000 radnika i službenika. Prisutne trudbenike, prema diskusiji u kojoj su učestvovali, najviše je zanimalo što Ustav predviđa na pojedinim područjima samo-upravljanja, zatim proizvodnje i raspodjele, a značajno mjesto u izlaganjima zauzela je i izrada statuta privrednih organizacija.

Ni šibenski srednjoškolski nisu izostali. Do danas je u četiri šibenske srednje škole održano predavanje o Prednacrtu ustava. Tim predavanjima, što su izazvala velik interes i zanimljivu diskusiju, prisustvovalo je oko 2300 učenika i učenica.

Od stručnih udruženja najveću aktivnost pokazalo je Udruženje pravnika, koje je za svoje članove upriličilo dva predavanja. No, i u drugim udruženjima i stručnim odborima obavljene su sve pripreme i ovih dana će početi proradati samo onih pitanja koja se odnose na pojedine oblasti njihove djelatnosti.

Sjednica NO općine Knin

Povećan broj mjesnih ureda

Na odvojenim sjednicama Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača kninske općine usvojena je odluka o dopuni Statuta, jer s obzirom na prošireno područje općine bilo je potrebno unijeti povećani broj odbornika i povećanje broja mjesnih ureda i odbora. Osim toga u Statut je unijeto da će na području općine djelovati javno pravobranilaštvo. Također su usvojene odluke o unutrašnjoj organizaciji organa uprave NO općine, te o sistematizaciji službeničkih mjesta. Na ovim sjednicama prihvaćen je poslovnik organa uprave u Narodnom odboru. Zatim je prihvaćen prijedlog odluke o osnivanju Vatrogasnog fonda.

U nastavku rada sjednica data je garancija zanatskom kombinatoru »Kjstal« Kistanje na iznos od 15 milijuna dinara, dobivenih iz Investicionog fonda kotara Šibenik, koji će se upotrebiti za povećanje obrtnih sredstava.

Također su date dvije garancije Zanatskoj radnji za izradu odjeće i rublja u Kninu, u iznosu od 4,5 milijuna, dobivenih kao zajam od Komunalne banke u Kninu. Sredstva će se koristiti dijelom za nabavku osnovnih sredstava, a dijelom za obrtni kredit.

Na kraju je donijeta odluka o ukidanju dačkog doma Poljoprivredne škole u Kninu, dok škola ostaje za ovu školsku godinu u toku koje će završiti posljednja generacija daka.

Na zajedničkoj sjednici postavljeno je za načelnika Odjela za opću upravu u NO općine Stevo Ljevaja, a za direktora ekonomske škole prof. Momir Solaja.

U toku ove sjednice izvršen je izbor predsjednika i članova komisija. Tako je za predsjednika Komisije za odlikovanja imenovan Ilja Šimpraga, za predsjednika Kadrovske komisije Mate Bračić, za predsjednika komisije za službeničke poslove Mile Radjić.

Imenovan je upravni odbor Općinskog vatrogasnog fonda, a za predsjednika tog odbora Jovo Radić.

Dosadašnji sanitarni inspektor Sava Knežević razriješen je dužnosti. Za novog sanitarnog inspektora postavljen je Babić dr Dušan.

Na kraju zajedničke sjednice podneseni su izvještaji o stanju i poslovanju Tvornice vijaka i građevinskog poduzeća »Dinara«.

(m)

Diskusija o Prednacrtu ustava FSRJ

Uloga svjesnih socijalističkih snaga

Prednacrt novog Ustava prvi puta načelno formulira društvenu ulogu svjesnih društveno-političkih snaga: Saveza komunista Socijalističkog saveza, Saveza sindikata i drugih organizacija. U Uvodnom dijelu Prednacrt (Osnovna načela, V) kaže se između ostalog:

»Savez komunista Jugoslavije, pokretač i organizator narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije, postao je nužnošću historijskog razvika organizirana rukovodeća snaga radničke klase i radnog naroda u izgradnji socijalizma i u razvijanju bratstva i jedinstva naroda i solidarnosti radnih ljudi. U uvjetima socijalističke demokracije i društvenog upravljanja. Savez komunista svojim usmjeravajućim idejnim i političkim radom osnovni je pokretač političke aktivnosti radi zaštite i daljnjeg razvika tekovina socijalističke revolucije i socijalističkih društvenih odnosa, a osobito radi jačanja socijalističke društvene i demokratske svijesti ljudi.«

Očigledno je da je Savez komunista i prije imao takvu ulogu, nju nije bilo potrebno unositi u ustav, jer je ta uloga bila jedan od glavnih nosilaca cjelokupne revolucionarne državnosti diktature proletarijata. Danes je, međutim, stanje drugačije, jer su i drugačiji uvjeti. Zahvaljujući razviku društvenog samoupravljanja na svim područjima bitno su se izmijenili i oblici i metode kojima Savez komunista ostvaruje tu svoju rukovodeću ulogu i zbog toga je realno što je takva društvena funkcija Saveza komunista jasno izražena i u ustavnim načelima.

U spomenutom dijelu Prednacrt govori se i o ulozi SSRN: »Stvoren u narodnooslobodilačkom ratu i socijalističkoj revoluciji kao dobrovoljni demokratski savez građana, Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije je najširi politički oslonac i oblik samoupravljanja radnih ljudi.«

Utvrđujući tu samoupravljačku funkciju Socijalističkog saveza Prednacrt također precizira koja prava radni ljudi ostvaruju preko te svoje najšire tribine za demokratsku borbu mišljenja na socijalističkim pozicijama. U SSRN građani pokreću i razmatraju privredna, društveno-politička, vanjskopolitička i druga pitanja, usklađuju mišljenja i pronalaze rješenja kojima se pridoneći jačanju samoupravljanja, ostvarivanju prava i interesa čovjeka i građanina i unapređivanju socijalističkih i demokratskih odnosa. Uz pravo slobodnog iznošenja svojih stavova i mišljenja građani kroz Socijalistički savez ostvaruju i pravo kritike izbornih organa i organa uprave, kao i društvenu kontrolu nad radom organa, organizacija i pojedinaca koji obavljaju društvene funkcije. Posebno se ističe da pri tome treba osigurati javnost i odgovornost u njihovom radu.

Pokrećući političku inicijativu u svim oblastima života putem svoje najmasovnije organizacije građani također osiguravaju svoja biračka i druga prava i izborne aktivnosti. Jedna od najznačajnijih funkcija SSRN je borba za humanije odnose među ljudima, za stvaranje i daljnje razvijanje socijalističkog morala, za otklanjanje zaostalosti, birokratizma, zloupotreba, samovolje i drugih štetnih pojava u društvenom životu.

Zbog svega toga Ustav utvrđuje mjesto i ulogu Socijalističkog saveza, koji predstavlja i značajan faktor u formiranju društvene svijesti radi ujedinjavanja društva kao slobodne zajednice proizvođača.

Uvođenjem u Ustav načelnih postavki o ulozi svjesnih socijalističkih snaga, naglašava se njihova vodeća uloga i odgovornost za daljnji razvika socijalističkog društva.

Nedavne pojave raznih deformacija i ekscesa u našem društvenom razviku na koje je ukazalo pismo Izvršnog komiteta CK SKJ i drug Tito u svom splitskom govoru između ostalog su proizšle i iz neshvaćanja uloge društveno-političkih organizacija. Mjestimično se, naime, tumaćilo da samostalnost samoupravnih organa znači da je njihov rad nezavisan i od društveno-političkih snaga. Ustav, međutim, jasno formulira da su te organizacije i samoupravna tijela koja prožimaju čitav mehanizam društvenog samoupravljanja.

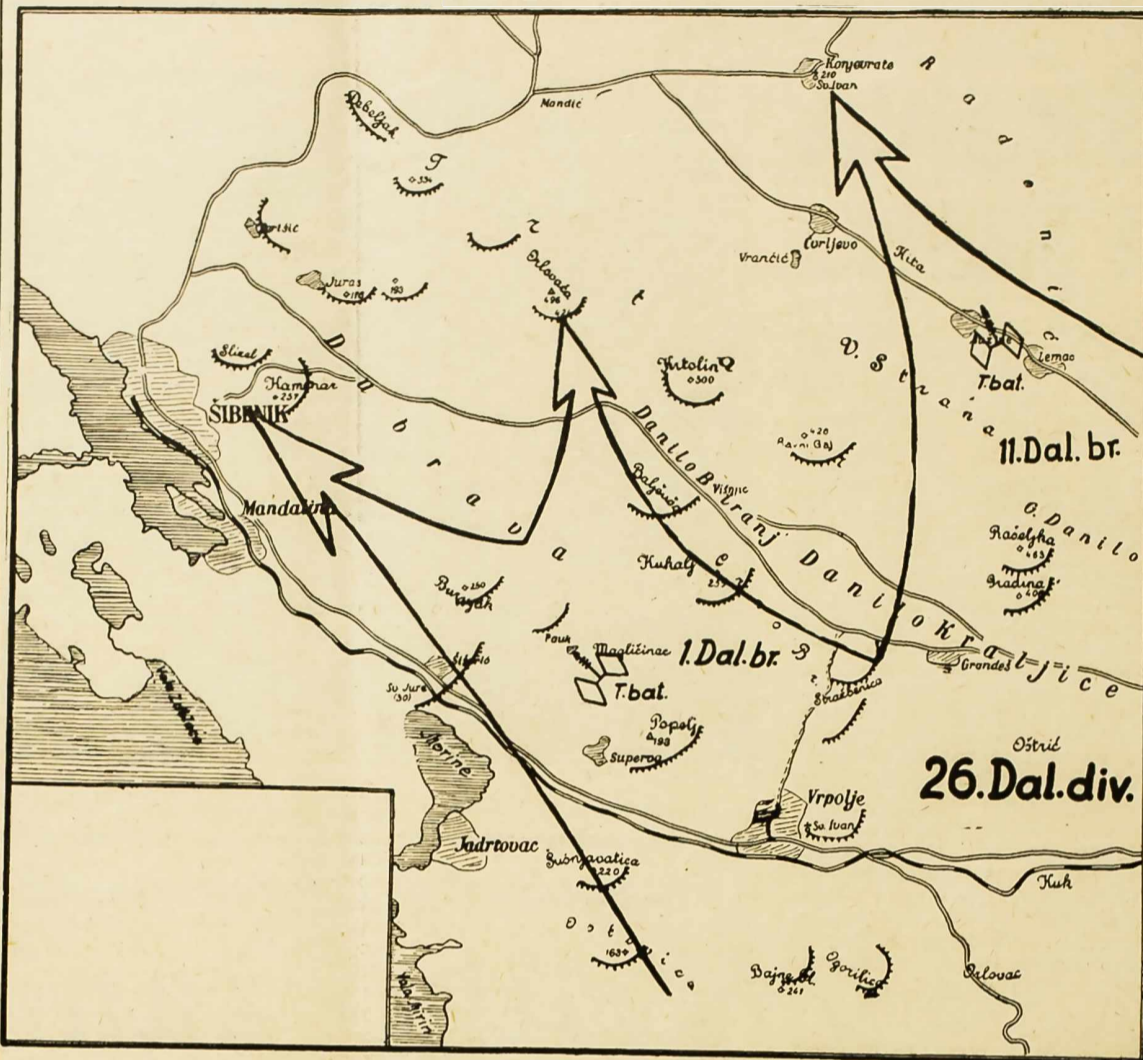
S druge strane je bilo pojava da su pojedini društveno-politički forumi tretirali organe samoupravljanja kao transmisije za prenošenje odluke, a ne kao živ mehanizam koji je pozvan da razmatra bitna pitanja i na osnovu toga donosi odluke. Uloga društveno-političkih snaga je baš u tome da snagom uvjeravanja utječu na to da te odluke budu i u interesu kolektiva i šire zajednice.

Primjeri iz prakse pokazuju da samostalnost samoupravnih organa bez najuže veze s društveno-političkim organizacijama vodi deformaciji i tih organa i društveno-političkog rada. Jer, u našem društvu paralelno s procesom neprekidnog jačanja samoupravljanja jača i zajednička socijalistička svijest. A, Socijalistički savez je pozvan da oba ta procesa prati i da se angažira za njihovo unapređenje.

Ustav osigurava povezivanje materijalnih, političkih, intelektualnih i drugih interesa čovjeka kao pojedinca i kao dijela zajednice. No, pravno se ti interesi čovjeka ne bi mogli ostvariti bez uloge društveno-političkih faktora. Jer, oni su u sistemu samoupravljanja pozvani da osiguravaju te interese i da se bore za daljnju afirmaciju i proširenje tih funkcija čovjeka i građanina. Zbog toga je novi Ustav morao jasno ukazati na ulogu društveno-političkih organizacija u sistemu samoupravljanja.

Prije osamnaest godina

Borba za oslobodenje Šibenika

Nakon oslobodenja Splitske i Trogira neprijatelj se povukao u Šibenik, ali je pri tome ostavio zaštitne jedinice u rajonu Vrpolje. Na području Šibenika, koji je bio dobro utvrđen, nalazile su se sljedeće njemačke snage, dva bataljona pješadije, jedna baterija topova, jedan divizion obalske artiljerije i manji dijelovi mornaričke pješadije i drugih specijalnosti. U širem rajonu grada nalazilo se i oko 500 pripadnika seoske milicije, koji su aktivno pomagali neprijatelja. U Lozovcu i Konjevratima nalazile su se Skradinska, Mosečka i Primorska četnička brigada u jačini od 300 do 400 ljudi.

Za predstojeće operacije koje su imale za cilj oslobodenje Šibenika i Drniša i pripremanje potrebnih uvjeta za napad na Knin, komanda 26. divizije prikupila je do 28. listopada sve svoje snage u rajonu Trogira. Pored četiri brigade, divizija je imala korpusnu artiljeriju (jedan brdski divizion, jednu bateriju haubica i divizion protutenkovske baterije) i tenkovsku polubrigadu.

U zapovijesti od 31. listopada 1944. godine komanda 26. divizije za napad na Šibenik predviđjela je, između ostalog, da 1. brigada napada pravcem Vrpolje — Šibenik duž komunikacije sa zadatkom da likvidira neprijateljske osiguravajuće dijelove kod Vrpolje i da likvidira neprijateljske

jedinice u rajonu Šibenika u zajedničkom djelovanju s 12. brigadom. 12. brigada ojačana s jednom brdskom protutenkovskom baterijom, nastupat će grebenom Trtra i izbiti na Debeljak sa zadatkom da presiječe odstupnicu neprijatelja u pravcu Drniša, te da zajednički djeluje sa 1. brigadom pri likvidiranju neprijateljskih snaga u Šibeniku; 11. brigada, ojačana baterijom protutenkovskih topova, izbit će na cestu Šibenik — Drniš u rajonu Konjevratima i sjeverno u cilju onemogućavanja neprijateljske intervencije iz pravca Drniša i likvidiranja četničke jedinice i seoske milicije u tome rajonu; 3. brigada nalaziti će se u rezervi u rajonu Slivna; tenkovska polubriga-

da s jednom četom tenkova podržat će napad 1. brigade, a jedna četa nastupat će pravcem Vrpolje — Danilo Kraljice — Dubrava; dvije brdske i jedna baterija haubica bit će postavljene u rajonu Danila Birnja sa zadatkom potpomaganja napada 1. brigade i eventualnim potpomaganjem napada 12. brigade.

Borba za oslobodenje grada počela je 2. studenoga ujutro napadom 1. brigade na neprijateljsko osiguranje u Vrpolju. Neprijatelj je ubrzo razbijen, a njegovi ostaci su se povukli u pravcu Šibenika. Brigada je nastavila gonjenje i u toku dana je počela napad na neprijateljska uporišta u samom gradu. 12. brigada iz-

Drniš prema predviđenom planu, razbila četničke jedinice u Konjevratima i Lozovcu te zaposjela određene položaje. Jedinice 11. brigade izbile su na komunikaciju Šibenik — Drniš, razbile četničke dijelove Mosečke i Skradinske brigade, razoružale seosku miliciju u Unešiću i Zitniću, te zaposjela položaje na padinama Moseča na Crnom vrhu i Gradini radi osiguranja od eventualne intervencije neprijatelja iz pravca Drniša. Pošto je sa svih strana bio pritisnut u samom gradu, neprijatelj je pokušao da se izvuče u pravcu Drniša. To mu nije uspjelo jer su ga jedinice 12. brigade odbacile sa položaja Debeljak.

3. studenoga nastavljene su žestoke borbe oko samog Šibenika, naročito kod Debeljaka. Iako je ovaj vrh više puta prelazio iz ruke u ruku, neprijatelj je na kraju ipak bio odbačen. Za vrijeme dok se vodila borba za Debeljak, dio neprijateljskih snaga zaobilazio ga je sa zapada u nastojanju da se probije u pravcu Drniša. Upravo zato je iz rezerve ubačena u borbu i 3. brigada s jednom četom tenkova. Ona je napala neprijatelja u rajonu Konjevratima, gdje se duž same komunikacije razvila žestoka borba. Poslije borbe koja je vodena čitavog dana, neprijatelj je bio potpuno razbijen i po dijelovima uništen. Iz ovog obruča uspjelo se izvući samo oko 200 neprijateljskih vojnika, koji su se koristeći noć, u manjim grupicama i pojedinačno povukli prema Drnišu, dok je sve ostalo bilo zarobljeno ili uništeno. Tom prilikom zaplijenjen je sav materijal i naoružanje. Poslije toga jedinice 26. divizije nastavile su gonjenje neprijatelja u pravcu Knina i ujutro 4. studenoga oslobodile Drniš.

U ovim borbama neprijatelj je pretrpio velike gubitke, a naše jedinice su dobile velik ratni plijen.

Borbenost, hrabrost i umješnost naših boraca i rukovodilaca u toku same borbe bili su za svaku pohvalu. Oduševljenje stanovništva našeg grada kojima su dočekali svoje oslobodenje bilo je neopisivo. Kad su jedinice 1. brigade pod borbom ulazile u Šibenik, narod je bez obzira na djelovanje neprijatelja i neprezajući od mogućih žrtava, masovno izišao na ulice da pozdravi svoje hrabre oslobodioce.

20-godišnjica formiranja dalmatinskih proleterskih brigada

Put Treće dalmatinske brigade

I Treća dalmatinska brigada zauzela je vidno mjesto u NOB Dalmacije. Ona je uspješno vodila niz teških bitaka od prvih dana svog formiranja pa do završetka rata. Treća dalmatinska istakla se već u prvoj svojoj akciji — u borbi protiv ustaša u Biskomu, pa u borbi protiv Talijana kod Podstrane, u borbi protiv ustaša u Petrovu polju i na Zelovu i protiv Talijana nad Kaštelima. Posebne zasluge ima III dalmatinska brigada iz borbi protiv četnika popa Đujića oko Knina (koncem decembra 1942. i u januaru 1943. Zbog udaraca, koje su partizani, a naročito ta brigada, nanijeli četnicima na spomenutom području, a s obzirom na njegovo vojničko značenje, okupator i njegov vazal Draža Mihailović bili su prisiljeni da na području Knina upućuju četnička pojačanja, prebacujući ih iz Hercegovine, pa čak i iz Crne Gore k onima iz Like i Bosanske Krajine, koja su već otprije bila na tom području.

Do 10. februara 1943. godine III dalmatinska brigada operirala je uglavnom na teritoriju Srednje Dalmacije. Zatim ona ulazi u sastav novoformirane 9. dalmatinske divizije i prebacuje se na područje Imotskog. U drugoj polovini februara i u prvoj polovini marta 1943. godine III dalmatinska vodi borbe na terenu Imotski-Vrgorac-Posušje-Siroki Brijeg, pa sve do Neretve, koju ona prelazi noću od 14. na 15. marta 1943. kao posljednja jedinica Glavne operativne grupe, kojom je neposredno rukovodio VS. Naročito teške borbe vodila je III dalmatinska brigada na Čvrstnici protiv četnika, koji su se pokušavali probiti u Jablanicu, čime bi ozbiljno ugrozili centralnu partizansku bolnicu.

Prelaskom preko Neretve III dalmatinska s IV i V dalmatinskom brigadom iz sastava 9. dalmatinske divizije i sa 7. banijskom divizijom preuzima nošenje ranjenika i teških bolesnika preko Prenja prekrivenog snijegom i ledom, pa preko Nevesinjskog polja. Goli i bos, s vrlo malo ili ništa hrane, podvrgnuti epidemiji tifusa, borci III dalmatinske, kao i ostalih jedinica, koje su učestvovala u tom zadatku, ispisali su najslavnije stranice svoje brigade. Predavši bolnicu drugovima u Glavatičevu III dalmatinska brigada u sklopu svoje 9. divizije učestvuje u

borbama protiv četnika po Veležu, a zatim se bori za Nevesinje — dva puta za njegovo oslobodenje i za obranu.

Zbog iscrpljenosti i gubitaka i 9. divizije i ostalih jedinica u IV ofenzivi, kao i zbog njihove popune, donio je VS odluku o rasformiranju 9. dalmatinske divizije, odnosno njene IV i V brigade. Te se jedinice rasformiraju 12. aprila 1943. u Kifinu selu. Pored I i II dalmatinske brigade, III dalmatinska brigada popunjava se borcima IV i V brigade. Nakon toga III dalmatinska brigada sa svojih pet bataljona odlazi prema Sandžaku u sastav I proleterske divizije. U petodnevnom maršu preko Nevesinja-Kalinovnika-Broda na Drini-Zavojita-Pijevalja izbacio je pjevači tifus iz jedinice oko 300 boraca. Nakon toga najznačajnije su borbe, koje III brigada vodi pretežno protiv četnika u Lukovačkom Polju i s. Boljaniću na Čehotini.

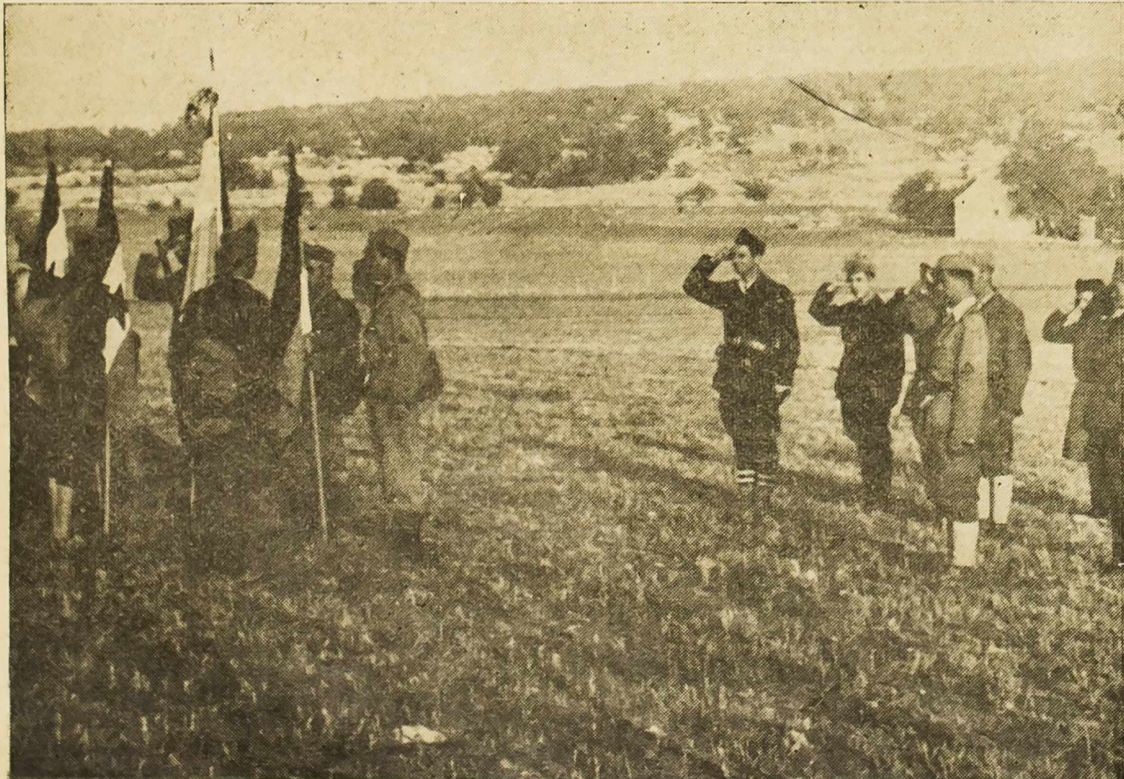
Koncem aprila 1943. godine III dalmatinska brigada prelazi Taru, pa preko Durmitra i Pive odlazi na teren Sutjeske — na Vučevu. Uslijed neprestanih i teških bitaka, koje vode partizanske jedinice u Petroj ofenzivi protiv nekoliko puta brojnijih njemačko-talijanskih i ustaško-četničkih snaga, partizanske su jedinice razrijeđene. Zbog popune pojedinih jedinica 6. juna 1943. rasformirala se i III dalmatinska brigada na Vučevu.

Uoči kapitulacije Italije, na terenu Vrlike formira se ponovo od grupe udarnih bataljona III dalmatinska brigada. Neposredno poslije toga ponovo se formira i 9. dalmatinska divizija, koju čine I i III dalmatinska brigada, a po kapitulaciji Italije u njen sastav ulazi i IV splitska (zapravo IV novoosnovana dalmatinska) brigada.

U sastavu 9. dalmatinske divizije III brigada se bori za obranu Splitske septembra 1943. Zatim ona 1944. i 1945. god. u sklopu te divizije vodi po Dalmaciji i izvan nje bezbroj bitaka i goni neprijatelje sve do Trsta.

Za velike zasluge, što ih je stekla u NOB, drug T. to god. 1958., u povodu 15-godišnjice borbi na Sutjesci, odlučuje III dalmatinsku brigadu Ordenom narodnog heroja.

Drago Gladić: »Dalmacija 1942«

Predaja Zastava komandantima bataljona I dalmatinske brigade na dan formiranja u selu Dobru 1942. godine

